

Tác động của mạng xã hội Facebook đối với sinh viên hiện nay

Nguyễn Thị Kim Hoa*, Nguyễn Lan Nguyên

*Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN,
336 Nguyễn Trãi, Thanh Xuân, Hà Nội, Việt Nam*

Nhận ngày 28 tháng 4 năm 2016

Chỉnh sửa ngày 27 tháng 5 năm 2016; Chấp nhận đăng ngày 23 tháng 6 năm 2016

Tóm tắt: Mạng xã hội Facebook được nhiều sinh viên sử dụng với mục đích giải trí và đặc biệt là mục đích học tập, trao đổi thông tin học tập. Bên cạnh những tác động tích cực, ở một góc độ nào đó, mạng xã hội Facebook gây ra những tác động tiêu cực đến sinh viên. Bài viết tìm hiểu thực trạng sử dụng mạng xã hội Facebook cho mục đích học tập của sinh viên, từ đó đưa ra khuyến nghị nhằm giúp sinh viên sử dụng mạng xã hội Facebook một cách hiệu quả. Theo kết quả nghiên cứu, mạng xã hội Facebook giúp cho lối sống của sinh viên trở nên năng động hơn, hỗ trợ sinh viên trong việc chia sẻ, tìm kiếm thông tin học tập. Đồng thời, bài viết cũng chỉ ra rằng việc sử dụng mạng xã hội Facebook có ảnh hưởng tích cực đến kết quả học tập của sinh viên hiện nay. Điều cần lưu ý là, sinh viên cần biết cách sử dụng Facebook một cách hợp lý để phát huy tối đa những lợi ích mà Mạng xã hội Facebook đem lại.

Từ khoá: Mạng xã hội, Facebook, Sinh viên, Học tập, Ảnh hưởng.

1. Đặt vấn đề

Ngày nay, với nhịp sống hiện đại, công nghệ thông tin ngày càng phát triển đã tạo điều kiện và cơ hội cho con người ở khắp mọi nơi trên toàn thế giới kết nối lại với nhau thành một mạng lưới thông qua internet, đặc biệt là mạng xã hội. Mạng xã hội là thuật ngữ phổ biến trong cuộc sống hàng ngày của mỗi cá nhân với những tính năng đa dạng, nguồn thông tin phong phú, cho phép người dùng tiếp nhận, chia sẻ thông tin một cách nhanh chóng và hiệu quả. Mạng xã hội là tập hợp các cá nhân với các mối quan hệ về một hay nhiều mặt được gắn kết với nhau [1]. Mạng xã hội Facebook có những tính năng phổ biến có thể kể đến như kết bạn,

tìm bạn, tạo nhóm (groups), chia sẻ hình ảnh/video dễ dàng, có nhiều ứng dụng, games đa dạng và tính năng thiết lập quyền riêng tư.

Mạng xã hội có những tác động đến cuộc sống của mỗi cá nhân, xã hội. Đặc biệt là những người trẻ, những người đang sử dụng mạng xã hội hàng ngày, hàng giờ. Mạng xã hội đã làm thay đổi thói quen của nhiều người và hình thành những thói quen, lối sống, văn hóa mới ở một bộ phận lớn người sử dụng mạng xã hội, đặc biệt là mạng xã hội Facebook, đang được sử dụng rộng rãi ở Việt Nam. Theo thống kê của Facebook vào tháng năm, lượng người trung bình sử dụng Facebook hàng tháng ở Việt Nam là 30 triệu thành viên [2]. Ngoài việc có tác động giải trí, mạng xã hội Facebook còn là nơi nhiều sinh viên sử dụng vì mục đích học tập, trao đổi thông tin. Bên cạnh những tác

* Tác giả liên hệ. ĐT.: 84-13507729
Email: kimhoaxhh@yahoo.com

động tích cực, ở góc độ nào đó, Facebook còn tồn tại một số hạn chế. Tuy nhiên, nếu biết sử dụng một cách hiệu quả thì Facebook còn tạo môi trường tốt cho sinh viên mở rộng kiến thức về nhiều lĩnh vực học thuật cũng như trong cuộc sống.

Bài viết dựa trên kết quả khảo sát (tháng 12/2015 đến tháng 3/2016) 212 sinh viên năm thứ hai và thứ ba của bốn Khoa là Khoa Xã hội học, Khoa Báo chí và tuyên truyền, Khoa Lịch Sử, Khoa Văn học Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân Văn. Ngoài ra chúng tôi cũng tiến hành phỏng vấn sâu 21 sinh viên có tính đến cơ cấu giới tính, quê quán, học lực, năm học và Khoa. Báo cáo này sẽ làm rõ tình hình sử dụng mạng xã hội trong sinh viên hiện nay và ảnh hưởng của nó đến kết quả học tập, qua đó đưa ra một số khuyến nghị đối với hoạt động này ở Việt Nam.

2. Tình hình sử dụng mạng xã hội của sinh viên

Trên thực tế Facebook ra đời vào ngày 4 tháng 2 năm 2004 do Mark Zuckerberg sáng lập [3], với những tính năng công nghệ ưu việt, độ tương tác cao, ứng dụng đa dạng, Facebook đang trở thành mạng xã hội phổ biến và được ưa chuộng nhất ở Việt Nam. Với những ưu điểm đó, Facebook thu hút số lượng người sử dụng ngày càng lớn. Đặc biệt là sinh viên, những người có nhu cầu giao lưu, kết nối và mong muốn được thể hiện bản thân trên mạng xã hội thì dường như Facebook là một phần không thể nào thiếu được trong cuộc sống.

Từ kết quả về thực trạng sử dụng mạng xã hội Facebook trong sinh viên trên các khía cạnh: mức độ, thời gian, thời điểm, mục đích sinh viên sử dụng mạng xã hội Facebook của sinh viên hiện nay như sau:

Bảng 1. Mức độ sử dụng các mạng xã hội của sinh viên

Mạng xã hội	Không sử dụng		Hiếm khi sử dụng		Thường xuyên sử dụng	
	SL	%	SL	%	SL	%
Facebook	3	1,4	19	8,9	190	89,2
Tumblr	149	70,0	42	19,7	21	9,9
Instagram	122	57,3	48	22,5	42	19,7
Tango	200	93,9	9	4,2	3	1,4
Youtube	9	4,2	55	25,8	148	69,5

(Nguồn: Số liệu thống kê của đề tài nghiên cứu)

Mức độ sử dụng mạng xã hội Facebook là cao nhất chiếm 89,2% và chỉ có 3 sinh viên không sử dụng Facebook chiếm 1,4%. Bên cạnh đấy, Youtube có tỷ lệ sinh viên sử dụng đứng thứ hai trong số các mạng xã hội. Cụ thể, sinh viên thường xuyên sử dụng mạng xã hội Youtube chiếm 69,5%, sinh viên ít sử dụng chiếm 25,8% và sinh viên không sử dụng chỉ chiếm 4,2%. Nếu như Facebook có sức thu hút giới trẻ, đặc biệt là các bạn sinh viên bởi tính năng kết nối, chia sẻ với mọi người trên toàn thế giới thì Youtube hấp dẫn giới trẻ với những video clip trực tuyến, đa dạng thể loại về phim ảnh, âm nhạc, thời sự,... Với một tài khoản trên Youtube, người dùng sẽ có một kênh video của

riêng mình để có thể đăng những đoạn clip yêu thích, cùng chia sẻ chúng với bạn bè, người thân, thậm chí những người lạ. Ngoài ra, người dùng có thể lưu lại những clip mình mong muốn, sắp xếp chúng theo thứ tự, theo dõi các kênh mình quan tâm, bình luận trên các video yêu thích từ đó có thể kết nối với nhiều bạn bè.

Ngoài ra, sinh viên có sử dụng mạng xã hội khác như Flickr, Twitter, Zingme, Go.vn,... Tuy nhiên, những mạng xã hội đó sinh viên sử dụng không thường xuyên như mạng xã hội Facebook bởi tính năng tiện ích, đa dạng của Facebook mang lại. Trong đó bộ phận giới trẻ là những người sử dụng Facebook nhiều nhất,

họ có khả năng tiếp thu nhanh những cái mới nhanh chóng.

“...Giờ bạn nào mà không dùng Facebook thì lạc hậu quá. Cái này nó quá phổ biến hiện nay và tin rằng nó còn phát triển mạnh hơn nữa. Nó như một phần của cuộc sống hàng ngày của sinh viên vì cứ sáng ra là check Facebook và tối về cũng check facebook”

(Nam, 21 tuổi, Khoa báo chí và truyền thông)

Nhóm tác giả xét tới thời điểm sử dụng Facebook của sinh viên.

Bảng 1. Thời điểm truy cập Facebook của sinh viên

Thời điểm	Tỷ lệ (%)
Trong thời gian nghỉ ngơi ở nhà	46,6
Bất kể lúc nào	35,5
Giữa giờ nghỉ giải lao trên lớp	12,7
Trong giờ học, giờ làm việc	5,2

(Nguồn: Số liệu thống kê của đề tài nghiên cứu)

Bảng trên cho thấy sinh viên thường vào Facebook trong lúc nghỉ ngơi ở nhà chiếm 46,6%. Điều này có thể giải thích bởi sau khoảng thời gian học tập trên lớp, sinh viên thường truy cập vào Facebook và coi đó là một trong các

hoạt động giải trí. Đáng chú ý là có 35,5% sinh viên sử dụng mạng xã hội vào bất cứ thời điểm nào trong ngày. Như vậy, có một lượng lớn sinh viên không sử dụng mạng xã hội theo một khoảng thời gian cố định. Điều này cũng có thể dẫn đến việc họ khó có sự kiểm soát thời gian sử dụng mạng xã hội của mình [1]. Có rất ít sinh viên sử dụng Facebook trong thời gian làm việc và học tập chiếm 5,2%. Tuy số lượng rất nhỏ nhưng cũng cho thấy sự thu hút của mạng xã hội Facebook đối với sinh viên. Điều đó cũng ít nhiều ảnh hưởng đến chất lượng học tập của họ.

Trong thời gian gần đây, mạng xã hội nói chung và mạng xã hội Facebook nói riêng ngày càng được mở rộng. Theo một nghiên cứu khảo sát của WeAreSocial – một tổ chức có trụ sở ở Singapore, nghiên cứu độc lập về truyền thông xã hội toàn cầu cho biết rằng: Việt Nam là một trong những thị trường Internet hấp dẫn nhất châu Á, và sự thay đổi đáng kể nhất của nước này đó là trong vòng 2 tháng trước đây, chỉ có 2,9 triệu người sử dụng Facebook tại Việt Nam; còn đến hôm nay có hơn 8,5 triệu người sử dụng – mức tăng trưởng gần 200% [4,5]. Trên thế giới mạng xã hội vẫn được coi là một thế giới ảo, bởi tất cả những mối quan hệ, những nguồn thông tin trên mạng xã hội dường như không chính thống nhưng số lượng người sử dụng mạng xã hội Facebook đang tăng rất nhanh.

Bảng 2. Mục đích sử dụng mạng xã hội Facebook của sinh viên

Mục đích	Số lượng	Tỷ lệ (%)
Trò chuyện, nhắn tin	196	92,5
Cập nhật thông tin học tập của lớp	174	82,1
Cập nhật thông tin xã hội	174	82,1
Cập nhật thông tin bạn bè	172	81,1
Tìm kiếm tài liệu học tập	162	76,1
Tham gia vào hội nhóm sở thích	155	73,1
Tham gia vào các nhóm học tập	136	64,2
Bày tỏ thái độ, quan điểm cá nhân	119	56,1
Giải trí (chơi game, nghe nhạc,...)	96	45,3

Mua hàng trực tuyến	87	41,0
Tìm kiếm thông tin về sức khỏe, hôn nhân, gia đình	84	39,6
Kết nối liên lạc với bạn cũ	78	36,8
Tìm kiếm nguồn thông tin về việc làm	46	21,7
Vào theo thói quen	41	19,2
Giao lưu kết bạn mới	29	13,7
Kinh doanh bán hàng trực tuyến	11	5,2
Tham gia sự kiện	11	5,2
Tìm kiếm thông tin mang tính khiêu dâm	6	2,8

(Nguồn: Số liệu thống kê của đề tài nghiên cứu)

Theo kết quả nghiên cứu đã chỉ ra rằng khi truy cập mạng xã hội Facebook, mục đích chiếm tỉ lệ cao nhất được sinh viên lựa chọn là trò chuyện, nhắn tin (chiếm 92,5 %). Thứ hai là cập nhật thông tin xã hội và cập nhật thông tin học tập của lớp (chiếm 82,1%) và thứ ba là cập nhật các thông tin bạn bè cũng có tỉ lệ cao (chiếm 81,1%). Một sinh viên nam năm thứ hai Khoa Xã hội học cho rằng: “*Em truy cập Facebook có mục đích là học tập, cập nhật thông tin và chia sẻ công việc trên đây bởi vì hầu hết các môn học em đều làm nhóm trưởng. Qua Facebook em có thể chia sẻ thông tin, thông báo với các thành viên trong nhóm bởi vì không thể trao đổi hết được ở trường thì buộc lòng mình phải liên hệ qua Facebook*”.

Hay phỏng vấn sinh viên nữ năm thứ hai Khoa Văn học: “*Mình đi học thường hay là nhóm trưởng, lớp trưởng nên việc sử dụng mạng xã hội Facebook giúp mình giảm thiểu được những khoản tiền để có thể thông báo những thông tin hay tài liệu học tập của lớp, mà tài liệu còn được các bạn nhận nhanh hơn, chính xác hơn nữa. Nhất là những dịp gần kỳ thi, các bạn gặp được nhau cũng rất khó, mà lúc đó lại cần rất nhiều tài liệu để ôn tập, nên là mình thấy nếu không có Facebook chưa chắc các bạn đã có thể ôn thi hiệu quả*”. Như vậy, mạng xã hội Facebook có những tính năng đa dạng, nguồn thông tin phong phú, tiết kiệm chi phí,... Vì vậy, sinh viên sử dụng mạng xã hội

Facebook nhiều hơn cho mục đích giao tiếp và cập nhật thông tin.

Ngoài mục đích giao tiếp, cập nhật thông tin, sinh viên sử dụng mạng xã hội để tham gia vào các hội, nhóm có cùng sở thích (chiếm 73,1%) và giải trí (chiếm 45,3%). Mạng xã hội nói chung và mạng xã hội Facebook nói riêng có những tính năng cung cấp nguồn giải trí tiện lợi cho người sử dụng như nghe nhạc, chơi game, xem phim. Sinh viên chỉ cần có máy tính cá nhân, điện thoại di động có kết nối internet, sinh viên có thể dễ dàng nghe nhạc, xem phim, chơi game... trong bất cứ thời điểm nào.

Bên cạnh đó, những mục đích như kinh doanh bán hàng trực tuyến (chiếm 5,2%) ít được sinh viên lựa chọn. Điều này có thể xuất phát từ những hạn chế về tài chính, mối quan hệ, thời gian và kinh nghiệm kinh doanh của sinh viên.

Khi xét về khía cạnh lệch chuẩn xã hội thì chỉ có 2,8% không truy cập vào mạng xã hội Facebook mới mục đích tìm kiếm và đăng tải những thông tin mang tính khiêu dâm. Điều này, cho thấy rằng đa phần các bạn sinh viên đều truy cập vào mạng xã hội Facebook với mục đích lành mạnh. Có thể sinh viên cũng ý thức được nguy cơ tiềm ẩn khi đăng tải ảnh “nóng” của cá nhân lên mạng như họ có thể trở thành nạn nhân của các cuộc xâm hại tình dục, bị nhận những lời nhận xét khiếm nhã và có thể sẽ trở thành tâm điểm “ném đá” của dư luận.

3. Ảnh hưởng của mạng xã hội đến kết quả học tập của sinh viên

Kết quả nghiên cứu của tác giả cho thấy có sự khác nhau về kết quả học tập thông qua mục đích sử dụng mạng xã hội Facebook, thay vì chỉ sử dụng mạng xã hội Facebook như một công cụ giải trí, thì đa phần các bạn vẫn sử dụng

mạng xã hội Facebook như một công cụ hỗ trợ học tập, từ đó cũng ảnh hưởng phần nào đó đến kết quả học tập của sinh viên. Xem xét để đánh giá một cách khách quan nhất về sự ảnh hưởng của mạng xã hội Facebook đến kết quả học tập qua bảng sau đây.

Bảng 3. Kết quả học tập theo mức độ ảnh hưởng của mạng xã hội Facebook.

Đơn vị: Phần trăm (%)

Ảnh hưởng	Vấn đề	Kết quả học tập				
		Mức độ	Yếu	Khá	Giỏi	Xuất sắc
Tích cực	Xả Stress	Ảnh hưởng	2,2	61,4	29,4	7,0
		Không ảnh hưởng	2,4	54,8	42,9	0,0
	Tìm kiếm chia sẻ tài liệu học tập	Ảnh hưởng	1,6	60,5	42,9	5,8
		Không ảnh hưởng	0,0	57,1	32,1	0,0
	Trao đổi thông tin trong học tập	Ảnh hưởng	2,3	62,7	45,7	5,6
		Không ảnh hưởng	0,0	52,2	29,4	2,2
Tiêu cực	Gây mất tập trung trong học tập	Ảnh hưởng	2,2	55,8	31,8	5,5
		Không ảnh hưởng	0,0	65,9	36,5	2,3
	Thường xuyên thức khuya	Ảnh hưởng	1,8	56,8	35,8	5,6
		Không ảnh hưởng	2,0	64	32,0	2,0
	Ngại giao tiếp với ngoài đời thực	Ảnh hưởng	1,4	56,3	37,6	4,8
		Không ảnh hưởng	3,0	62,1	30,3	4,5
	Giảm thời gian học tập	Ảnh hưởng	1,3	56,6	37,8	4,5
		Không ảnh hưởng	4,8	66,7	26,2	2,4
	Giảm thị lực, suy nhược cơ thể	Ảnh hưởng	1,8	56,5	36,8	4,9
		Không ảnh hưởng	2,0	67,3	26,5	4,1

(Nguồn: Số liệu thống kê của đề tài nghiên cứu)

Kết quả nghiên cứu cho thấy, có 60,5% sinh viên khá và 42,9% sinh viên giỏi cho rằng việc tìm kiếm, chia sẻ tài liệu trên Facebook có ảnh hưởng đến kết quả học tập. Bên cạnh đó, việc trao đổi thông tin học tập trên Facebook của những sinh viên có kết quả khá và giỏi chiếm tỉ lệ phần trăm lớn (chiếm 62,7% sinh viên khá và

45,7% sinh viên giỏi). Như vậy, đối với sinh viên khá giỏi, việc tìm kiếm tài liệu học tập và trao đổi thông tin học tập trên Facebook rất hiệu quả. Không những giúp ích trong việc học tập, Facebook còn giúp sinh viên giải tỏa căng thẳng sau những giờ học. Tuy có những ảnh hưởng tích cực đến kết quả học tập nhưng vẫn tồn tại một số hạn chế như mất tập trung, giảm

thời gian học tập, suy nhược cơ thể hay mạng xã hội Facebook có rất nhiều nguồn thông tin không chính thống “báo lá cải”. Một phần lý do của các hiện tượng tiêu cực trên là do còn thiếu những cơ chế quản lý mạng xã hội hiệu quả. Mạng xã hội xuất hiện ở nước ta từ năm 2004-2005 [6], nhưng từ “mạng xã hội” chính thức được đề cập đến ở nghị định 72 TTCP ban hành vào tháng 7, 2013 [7].

Như vậy, việc sử dụng mạng xã hội Facebook một cách hợp lý, hiệu quả, biết cân bằng thời gian sẽ giúp cho sinh viên có kết quả học tập tốt hơn. Qua bảng tương quan nhóm tác giả nhận định rằng, mạng xã hội Facebook có tác động một phần nào đó đến kết quả của sinh viên hiện nay theo hướng tích cực, giúp cho hiệu suất học tập tốt hơn.

4. Một số khuyến nghị

Đối với sinh viên, những người dùng Facebook nói riêng và mạng xã hội nói chung cần nâng cao kỹ năng quản lý thời gian, hành vi của mình trong môi trường mạng xã hội: Sinh viên cần sắp xếp thời gian dành cho học tập và thời gian sử dụng mạng xã hội; lựa chọn và biết cách chọn lọc những thông tin phù hợp để phục vụ cho bản thân; tránh để các thông tin tiêu cực, những trang mạng không lành mạnh ảnh hưởng đến đời sống và hành vi của sinh viên.

Đối với gia đình, cha mẹ cần dành thời gian để lắng nghe và quan tâm đến việc sử dụng mạng xã hội của con. Cha mẹ nên xây dựng một mối quan hệ tin tưởng với con cái và hơn hết, cha mẹ cần tìm hiểu vai trò mạng xã hội và hiểu rằng việc sử dụng mạng xã hội đúng đắn là có lợi cho việc thiết lập các mối quan hệ, cập nhật và trao đổi thông tin học tập.

Mạng xã hội Facebook là một phương tiện, một công cụ có cả những mặt tích cực, tiêu cực và có tác động không nhỏ tới đời sống của sinh viên nói chung và hoạt động học tập của sinh viên nói riêng. Mạng xã hội Facebook giúp sinh viên kết nối với nhiều bạn bè, cập nhật thông tin, tham gia và chia sẻ tài liệu trong các nhóm học tập. Bên cạnh đó vẫn tồn tại một số hạn chế bởi có những mối quan hệ trên Facebook chỉ là ảo, việc sử dụng Facebook quá nhiều sẽ ảnh hưởng tới công việc, học tập, sức khỏe hay gây ra một số rắc rối trong cuộc sống. Đồng thời, nghiên cứu của nhóm tác giả cũng đưa ra được kết quả rằng việc sử dụng mạng xã hội Facebook có ảnh hưởng tích cực đến kết quả học tập của sinh viên hiện nay. Điều cần lưu ý là, sinh viên cần biết cách sử dụng Facebook một cách hợp lý để phát huy tối đa những lợi ích mà mạng xã hội Facebook đem lại.

Tài liệu tham khảo

- [1] Trần Hữu Luyến, Trần Thị Minh Đức, Bùi Thị Hồng Thái, “Mạng xã hội với sinh viên” (sách chuyên khảo), NXB Đại học Quốc Gia Hà Nội, (2015).
- [2] <http://www.vietnamplus.vn/facebook-mang-xa-hoi-duoc-ua-chuong-nhat-viet-nam/168051.vnp>
- [3] <http://kenh14.vn/2-tek/nhung-con-so-dang-so-ve-nguoi-dung-facebook-o-viet-nam-201506160255521.chn>
- [4] Blattner, G., & Fiori, M. Facebook in the language classroom: Promises and possibilities. *Instructional Technology and Distance Learning*, Vol. 6, No. 1, pp. 17–28 (2009).
- [5] <http://wearesocial.com/sg/special-reports/digital-2016>
- [6] <http://khoaoc.tv/ngay-4-2-mang-xa-hoi-facebook-duoc-thanh-lap-boi-mark-zuckerberg-58368>
- [7] Chính phủ nước CHXHCN Việt Nam, Nghị định Về quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin điện tử trên mạng Số: 72/2013/NĐ-CP.

The Impact of Social Network Facebook on Students Today

Nguyen Thi Kim Hoa, Nguyen Lan Nguyen

VNU University of Social Sciences and Humanities

336 Nguyen Trai, Thanh Xuan, Hanoi, Vietnam

Abstract: Facebook is a social network being used by many students for entertainment purposes, especially for learning ones and information exchange in study. Apart from positive effects, to some extent, Facebook also affects students negatively. The authors conducts a study of the real state of affairs for the learning purposes of students and whence recommendations will be made to help students use Facebook more effectively. According to the findings of this study, Facebook helps students' lifestyles become more dynamic, support students in sharing and searching information for academic purposes. The study also points out that the use of Facebook has positive impacts on students' learning results at present. It should be noted that, students should know how to use Facebook in a reasonable manner to maximize its usefulness brought about by the social network Facebook.

Keywords: Social network, Facebook, students, study, impact.